

Sabahatin Ali

ĐAVO U NAMA

Otvorena knjiga

Beograd, 2025.

Naslov originala:
Sabahattin Ali
İçimizdeki Şeytan

Prevod sa turskog:
Aleksandra Hadži Bošković

Sabahatin Ali

ĐAVO U NAMA

I

Oko jedanaest časova prepodne na palubi trajekta koji se kretao od Kadikoja ka mostu Galata dvoje mladih ljudi sedelo je i razgovaralo. Onaj na strani bliže moru bio je punačak mladić svetlosmeđe kose, bele puti. Njegove smeđe oči, koje su ispod naočara od kornjačevine izgledale večito poluotvorene, sporo bi promatrale predmete; s vremena na vreme skrenuo bi pogled čas ka prijatelju čas ka moru, koje se pod svetlošću sunca pružalo sa leve strane. Njegova ravna i duga kosa, štrčeći ispod kape zabačene unazad, pokrivala bi desnu obrvu i deo kapka. Pričao je veoma brzo, a usne bi mu se tada blago stisnule poprimitivši privlačan izgled.

Što se tiče njegovog prijatelja, on je bio sitan, mršav i bled u licu, neprestano praveći nervozne pokrete rukama i bacajući oštar pogled na sve oko sebe.

Ni jedan ni drugi nisu imali više od dvadeset i pet godina. Bili su srednjeg rasta.

Onaj puniji, ni ne skrećući pogled sa mora, počeo da priča:

„Da se nisam suzdržao, istog trena bih prasnou u smeh. Kako je profesor istorije nizao pitanje za pitanjem, devojka se zbunila okrećući glavu kao da traži pomoć sa svih strana. Mislio sam, sigurno je pala, budući da sam i sam znao da nije ni jednom otvorila, a kamoli pročitala beleške. Krajičkom oka

mogao sam da vidim Umit, koja je sedela iza mene, i pogodi šta? Pogledom je davala znake profesoru! Dobila je šta je htela, dragi moj prijatelju, profesor joj je postavio nekoliko neuverljivih pitanja na koje je sam odgovorio, a devojka je diplomirala.”

„Da li se to njemu dopada Umit?”

„Njemu se svaka devojka dopada... Ako mu samo pogledaš u lice...”

Pljesnu svog prijatelja po kolenu i, pretvarajući se da nastavlja svoju priču, reče:

„Dosadio mi je život. Sve mi je dosadilo. Fakultet, profesori, nastava, drugovi... Naročito devojke. Sve su mi dosadile... Toliko da bih se radije isповratio...”

Na trenutak je stao. Rukom je pomerio naočare i nastavio:

„Ništa ne želim. Ništa mi ne izgleda privlačno. Osećam da sam iz dana u dan sve više lenj, i to me zadovoljava. Možda ću posle nekog vremena postati toliko ravnodušan da mi neće biti dosadno. Čovek mora nešto da preduzme, tako nešto... U protivnom ne treba da radi ništa. Nešto razmišljam, šta to mi možemo da učinimo? Ništa! Najstarija stvar na svetu, stara milionima godina, zapravo je stara dvadeset hiljada godina... Čak je i to pomalo izmišljena brojka. Pre neki dan razgovarao sam sa našim profesorom filozofije. Pristupio sam razgovoru krajnje ozbiljno pokušavajući da istražim ‘smisao našeg postojanja’. Ni on nije mogao da da odgovor na pitanje kog smo vraga došli na ovaj svet. Govorio je o zadovoljstvu stvaranja i o tome kako je sam život jedna mudrost, ali to

je budalaština. Šta to možeš stvoriti? Stvaranje, znači stvoriti ni iz čega. Čak i naši najpametniji umovi ne mogu napredovati bez skladištenja znanja i iskustva koje su utemeljili oni pre nas. Ono što mi zapravo želimo da stvorimo, jeste da postojećem skladištenom znanju i iskustvu promenimo oblik i kao takvog ga oslobodimo. Ne znam kako ovaj smešan posao može ikoga da zadovolji. Sve dok postoje zvezde kojima je potrebno pet hiljada godina da nam pošalju svetlost, ne čini mi se previše mudro podsticati besmrtnost pišući dela koja će najgrublje rečeno, posle pedeset godina truliti u bibliotekama i čijih se imena tek niko neće ni sećati posle pet stotina godina, ili bacati dleto u mermer, stvarajući nešto što će kroz tri hiljade godina biti izloženo u nekom muzeju, bez ruku i nogu.”

I dajući prizvuk ozbiljnosti svom glasu, lagano promrmlja:

„Čini mi se da je jedina stvar koju zaista možemo da učinimo, jeste da umremo. Vidi, to je u našoj moći i samo tada ćemo biti sigurni da smo našu volju ispravno upotrebili. A ti ćeš reći – pa zašto onda to ne uradim! Kao što sam malopre rekao, u kolotečini sam. Lenj sam i lebdim po zakonu inercije. Ej!”

Razjapio je usta zevnuvši i ispružio noge. Stariji čovek koji je sedeo preko puta i čitao jermenske novine morao je da skloni svoje noge, a mladiću uputi neprijateljski pogled.

Njegov prijatelj nije preterano obraćao pažnju na sve ove reči, možda zato što ih je slušao po ko zna koji put, te nastavi da pogledom preleće unaokolo i mrmlja, s vremena na vreme mršteći se kao da poku-

šava da sabere misli u svojoj glavi. Kada se činilo da je onaj pored njega završio svoj govor, vidno ozaren reče:

„Omere, imaš li kod sebe novca? Šta kažeš da večeras odemo na jednu rakiju?”

I zauzevši nabusit stav, koji nimalo nije pristajao njegovim malopredašnjim dubokoumnim rečima:

„Nemam, ali ćemo već nekoga namamiti. Da sam danas otišao do kancelarije, lakše bi mi bilo, ali ne nameravam to da učinim.”

Mršavi mladić značajno klimnu glavom:

„Uskoro će ti dati otkaz. Ne znam zašto to toliko odlažu? Ionako sve kancelarije samo traže povod da se otarase službenika koji još studiraju. Položaj tih zaposlenih u pošti, poput tebe, najblaže rečeno je do te mere užasan. Tamo svaki minut više košta nego bilo gde drugde. Ili tako treba da bude.”

A zatim uz osmeh dodade:

„Nije bez razloga, pisma koja šaljem iz Bejazitita stižu u Eminonu za četrdeset i osam sati. Zahvaljujući vrednim službenicima poput tebe.”

„Ja nemam ništa sa tim pismima. Ja sam u računovodstvu. Do uveče popunjavam sveske, katkad uveče pomažem blagajniku. Brojanje novca je primamljiva stvar, dragi moj Nihate”, odgovori Omer kranje staloženo.

Nihat kao da odjednom živnu:

„Zanimljivo je to, nema šta”, reče. „Novac je uopšte zanimljiv. Često izvadim tako jednu liru u papiru iz džepa, stavim je ispred sebe i gledam satima.

U tome nema ničeg izuzetnog. Samo nekoliko većih majstorskih linija, istovetnih onim zadacima iz inženjerskog crtanja. Doduše, malo finijih i složenijih... Zatim jedna slika. Potom nekoliko kratkih redova teksta i jedan ili dva potpisa... Kad je čovek malo više primakne sebi, zapahne ga težak miris ulja i prljavštine. Međutim, kako je zapanjujuće to prljavo parče papira, dragi moj druže, zamisli samo!"

Na trenutak je zatvorio oči.

„Na primer, u bilo kom trenutku može te samo odjednom preplaviti ogromna dosada. Život ti tada postaje mračan i besmislen. I neko počne prosipati mudrosti nalik onome što si ti maločas bulaznio. Vremenom ni to više ne može, ne želi čak ni usta da otvori. Veruješ da te niko, niti kakva zabava, ne mogu razveseliti. Vreme postaje dosadno i besmisleno. Ili je previše toplo ili je previše hladno i kišovito. Prolaznici na ulici glupo blenu u tebe, plazeći jezike poput koza koje jure za busenom trave u potrazi za bezvrednim stvarima. Želiš da dovedeš u red misli u svojoj glavi i izanaliziraš ovo prljavo stanje duha. Hvataš se za reč depresija, o kojoj si čitao u knjigama, kao za pojas za spasavanje. Jer, iz nekog razloga, svi smo mi skloni da našim nevoljama, bilo materijalnim, bilo duhovnim, dodeljujemo ime i, ako to ne učinimo, načisto bismo poludeli. Međutim, da ljudi nemaju tu sklonost, lekari bi umrli od gladi. Dok se u beskrajnom moru unutrašnje dosade boriš, hvatajući se za tu reč depresija kao za slamku spasa, kada sretnoš prijatelja kojeg dugo nisi video, čim primetiš da je pristojno obučen, istog trenu pomisliš na vla-

stihu besparicu i, ako ti se posreći, uzmeš koju liru na zajam od svog neopreznog prijatelja. Upravo tada nastaje čudo. Iznenada doživljavaš neko unutrašnje prosvetljenje, osećaš neku lakoću i širinu kao da je jak vetar sa tvoje duše oduvao sloj magle. Stare brige odlepršale su, tvoje oči zadovoljno lutaju unaokolo tražeći drugara za časakanje. Eto vidiš, dragi moj prijatelju, dva prljava parčeta papira u stanju su da učine ono što tomovi knjiga i sati i sati tvoje kontemplacije ne mogu. Kada te već tvoj ponos sprečava da prihvatiš činjenicu da su naše duše spremne da se ulagaju tako jeftino, možda bi trebalo da se okreneš uzvišenijim i plemenitijim razlozima, oblaku koji se uzdiže nekoliko stotina metara na nebu, ili nekoj pametnoj ideji koja ti u tom trenutku padne na pamet, potrebni su ti kao razlog ove promene u tebi. Ali, među nama rečeno, situacija je sasvim suprotna. Moguće da ti se zbog dve lire koje su ti skliznule u džep čini kao da se malo razvedrilo, osećaš reskost vetra, štaviše, počinješ da trezvenije razmišljaš. Diži se, prijatelju, stigli smo do pristaništa! Jednog dana ili ćemo poremetiti pameću ili ćemo zavladati svetom. Nego, hajde da pokušamo da nađemo neki novac za rakiju i popijemo koju čašicu u čast naše svetle budućnosti!”